

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 4-1874)

Originalt emne

Brandvæsen

Brandvæsen/Brandvæsen i Almindelighed

Bygningsvæsen

Bygningsvæsen/Bygningsvæsen i Almindelighed

Mølle-distrikt

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 15. januar 1874](#)
- 2) [Byrådsmødet den 29. januar 1874](#)
- 3) [Byrådsmødet den 21. maj 1874](#)
- 4) [Byrådsmødet den 11. juni 1874](#)
- 5) [Byrådsmødet den 13. januar 1876](#)
- 6) [Byrådsmødet den 3. februar 1876](#)
- 7) [Byrådsmødet den 31. august 1876](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 15. januar 1874 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

Da ifølge § 39 i loven af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Kjøbstæderne Lovens Bestemmelser ogsaa skulle komme til Anvendelse paa de Dele af et Landsogn, der ere inddragne indenfor den i Bygningsloven af 30. Decbr. 1858 § 1 ommeldte Linie, havde

Brandkommissionen under 20. Decbr. 1873 indstillet, at der paalægges Ejeren af Aarhus Vandmølle, paa hvilken Loven vil være anvendelig, et Bidrag til Byens Udgifter ved Brandvæsenet.

Byraadet vedtog, forinden videre foretoges i Sagen, at indhente en Erklæring fra Kasseudvalget. (Se Mødet 29. januar.)

Uddrag fra byrådsmødet den 29. januar 1874 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

Ifølge Kasseudvalgets Forslag vedtog man følgende Skrivelse til Stiftamtet angaaende Aarhus Møllens Bidrag til Byens Udgifter ved Brandvæsenet.

"Ifølge de derom førte Forhandlinger mellem Delegerede fra Amtsraadet og Byraadet blev det ved Stiftamtets Skrivelse af 19. Avg. 1870 meddelt, at Amtsraadet i dets Møde den 17. f. M. havde tilraadt de Delegeredes Forslag, "hvorefter der af Udgifterne, som i Aarene 1869, 1870 og 1871 lignedes paa Aarhus By til Fattig- og Skolevæsenet, skal paalignes Aarhus Mølle som et med Kjøbstaden forbundet Landdistrikt af hartkorn 6 Skp. 1 Fdk. 3/4 Alb. 1/250, og Udgifterne til Byens Brandredskabers Vedligeholdelse paalignes Landdistriktet i det Forhold, Distriktets Bygningers Assurance staar i til Kjøbstadens Assurance." Samme Norm er senere udvidet til at gjælde ogsaa for Aarene 1872-74 ifølge beslutning i Amtstraadets Møde den 22. Novbr. 1872, jvfr. Stiftamtets Skrivelse af 28. f. M.

De 1/150 af Fattig- og skolevæsenets udgifter ere for de nævnte 6 Aar reparererede paa Møllen og betalte; men man har hidtil ikke afkrævet Møllen noget Bidrag til Brandvæsenet, væsentlig fordi et saadant Bidrag kun vilde blive en Ubetydelighed.

Efter at imidlertid nu Loven af 21 Marts 1873 om Brandvæsenet i kjøbstæderne i § 39 har fastsat, at Lovens Bestemmelser ogsaa skulle komme til Anvendelse paa de Dele af et Landsogn, der ere inddragne indenfor den i Bygningsloven af 30 decb. 1858 § 1 ommeldte Linie - hvilket er Tilfældet med Vandmøllen - og at det med Amtsraadets Samtykke skal fastsættes, hvor stort et Bidrag der for Landsognets vedkommende skal ydes til til Kjøbstadens Brandvæsen medgaaende Udgifter, og efter at det maa antages, at disse Udgifter vile stige ubetydeligt, har Byraadet troet at burde gjenoptage Spørgsmaalet om

Møllens Bidrag til Kjøbstadens Brandvæsens Udgifter, og man skal derfor tillade sig at foreslaa, at dette Bidrag for indeværende Aar og fremdeles fastsættes efter den tidligere vedtagne Norm. Ifølge denne vil Vandmøllen af dens Brandforsikringssum - 98,860 Rdl. - i Forhold til Kjøbstadens hele Assurancesum - 7,048,960 Rdl. - have at svare af de for iaar til Brandvæsenets ved Budgettet fastsatte Udgifter - 1281 Rdl. 60 fz, hvilket Beløb vistnok ogsaa efter Skjøn vil findes passende." (Se Mødet den 21. maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 21. maj 1874 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

Fra Amtet var modtaget til erklæring en skrivelse fra Møller Weis angaaende forpligtelsen for Møllen til at ubrede en del af udgiften ved Byens Brandvæsen (jfr. Mødet den 29. jan.) Man vedtog at udsætte sagen til et senere møde. (se mødet den 11. Juni).

Uddrag fra byrådsmødet den 11. juni 1874 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

I anledning af den i mødet den 21. Maj ommeldte skrivelse af Møller Weis, betræffende Møllens andel i byens udgifter til Vandvæsenet, vedtog Byraadet at tilstille Stiftsamtet følgende erklæring:

"Ved hermed at tilbagesende de med Stiftsamkets skrivelse af 8. f. M. fremsende bilag maa man først og fremmest udtale sin beklagelse over, at der ved en misforstaaelse i Byraadts tidligere skrivelse af 29. Januar d. A. er udtalt en forudsætning om, at Aarhus Vandmølle i henhold til § 1 af Bygningsloven af 30. December 1858 var inddragen indenfor den grændse, der ifølge Justitsministeriets approbation af 11. September 1860 var sat for bemeldte lovs omraade. Det var saa naturligt, at dette burde være tilfældet, at man først ved nærmere at undersøge Ministeriets approbationspaategning erfarede, at det ikke har været meningen.

Naar imidlertid denne fejltagelse har givet Mølleejeren anledning til, i sin erklæring til

Stiftamtet af 5. f. M. vidtløftig at remonstrere saavel imod en saadan inddragen, som imod enhver omarmelse fra Byens side, saa gjør han sig vistnok skyldig i en lignende misforstaaelse. Han forvexler sin stilling som privat ejer med Vandmøllens stilling i forhold til det Kommunale eller offentlige.

Det skal dog villig indrømmes, at denne stilling er meget særlig. Som privatmand ejer Hr. Weis Vandmøllen, der bestaar af Matr. Nr. 118, hvorpaa størstedelen af Møllens bygninger, af Kjøbstadens jorder i Hasle Herred, Matr. Nr. 7 a og c af Kjøbstadens jorder i Ring Herred, og Matr. Nr. 7 b af Kjøbstadens Markjorder (cfr. det vedlagte minorerede Matrikuls kort); men deraf henhøre ikkun de 3 førstnævnte Matr. Nr. under Landjurisdiktionen, idet deraf svares skatter paa Amtstuen og Bidrag til Amtsremartitionsfondet, medens der af Matr. Nr. 7 b svares skatter paa Borgmesterkontoret og kommunale udgifter paa Kæmnerkontoret. Ved "Landjurisdiktionen" maa formentlig udelukkende forstaaes Hasle Herred, under hvilket de 3 førstnævnte eller i alt fald det førstnævnte Matr. Nr. henhører i civilretlig henseende, medens Vandmøllen ellers, som bekjendt, ved Reskript af 6. April 1844 med hensyn til Justitsvæsen og det Offentlige Politivæsen er henlagt til Købstadens Jurisdiktion. Hertil kommer, at alle 4 Matr. Nr. henhøre under Fruesogn i Aarhus By. De staa ikke under noget Sogneraad, men maa vel i kommunal henseende nærmest regnes at henhøre under Aarhus Kjøbstaad, cfr. lov om Landkommunernes Styrelse m, v. af 6. Juli 1867 § 3, især da der, saavidt vides, ikke af Aarhus Amtsraad er givet nogen ordning for de kommunale anliggender, som dette "med Kjøbstaden forenede Landdistrikt" ikke har fælles med Købstaden, Men fordi Hr. Weis som privatmand ejer Vandmøllen, og denne henhører under en Landjurisdiktion, kan han vel ikke pretendere tillige at være "Kommunalbestyrelse". Mellem Amtraadet og Byraadet er der truffet overenskomst om hans bidrag til, Byens Fattige- og Skolevæsen. I indenrigsministeriets skrivelse af 30. December 1867 er det erkjendt, at de byrder, der skulle paalignes ham, lignes af Købstadens Ligningskommission, og Byraadet lader ved Kæmneren paaligne han, hvad han aarlig skal udrede til afholdelsen af Fruesogns udgifter.

Under alle omstændigheder er det vist og fremgaar noksom af det vedlagte Matrikuls kort, at Hr. Weis's ejendomme i Landjurisdiktionen, Matr. Nr. 118, 7 a og c, fuldstændig ere omarmede eller omsluttede af Kjøbstadens grund, og at selve disse Matr. Nr. udtrykkelig paa kortet betegnes som af Købstadens jorder i resp. Hasle og Ring Herreder at høre til Landjurisdiktionen, hvilket derimod ikke er tilfældet med Matr. Nr. 7 b der ogsaa tilhører Hr. Weis. Aaløbene mellem Matr. Nr. 7 a indbyrdes, samt mellem disse og Matr. Nr. 118 ere nu

udtørrede og indbyrdes landfaste.

Loven om Vandvæsenet i Købstæderne af 21. Marts 1873 gjør i § 39 dens anvendelighed udenfor den egentlige Købstad afhængig af, enten at vedkommende dele af Landsognet ere inddragne indenfor den i Bygningslovens § 1 ommeldte linie, eller at disse dele grænse til Købstadens, og at Justitsministeren efter forhandling med Landfognets Kommunalbestyrelse giver bestemmelse om anvendelsen. Om nu end det første af disse alternativer incasu ikke kan komme til anvendelse, formene vi ikke, at der er grund til at opgive forventningen om, at Vandmøllens drifts med hensyn til Vandvæsen kan inddrages under Kjøbstaden, eftersom der formentlig er fuld anvendelighed af det andet alternativ til stede, da Hr. Weis's ejendom, og deriblandt navnlig hans bygninger, henhører under et af Kjøbstadens sogne og ikke blot grændse til, men ere fuldstændig omsluttede af Kjøbstadens grund, da disse bygninger ere indbefattede under byens bygninger, da de ligge over $\frac{1}{2}$ Mil fra nærmeste sprøjte i Landjurisdiktionen, men ikke over 1000 skridt fra Byens sprøjter, og da der saaledes ikke kan være tvivl om, at Hr. Weis i ildebrandstilfælde ene vil kunne faa hjælp fra Byens Vandvæsen.

Det maa under disse omstændigheder meget forundre, at Hr. Weis har villet søge at unddrage sig fra, lige med Byens Vandvæsen, hvoraf han idetmindste vil drage ligesaa megen fordel, som enhver anden grundejer i Byen. At lade sig nøje med et bedrag til Brandredskaders vedligeholdelse i henhold til den ældre resolution af 1832, naar loven af 21. Mars 1873, der netop foranlediger de forøgede udgifter til Brandvæsenet, gjør det muligt ved Justitsministeriets hjælp at faa loven i sin helhed gjort anvendelig paa Vandmøllens distrikt, finde vi utilraadeligt. Ingen vil ellers have det mindste indseende med, at hr. Weis overholder lovens mange bestemmelser, og han, der har Dampværk indlagt i sin Mølle - som ikke længer er Vandmølle, men udelukkende Dampmølle - vilde vel ellers blive den eneste i hele landet, der skulde kontrollere sig selv med hensyn til brandfare. Der kan vel overhovedet være spørgsmaal om, hvorvidt Hr. Weis, efter at have nedlagt sin vandmølle og deristedet indrette den til Dampmølle, bør kunne konservere de forældede privilegier, der vistnok udelukkende eller væsentlig ere givne hans ejendom som Vandmølle; men uden alle omstændigheder maa man ønske, naar Hr Weis ikke skulde kunne tilpligtes at deltage i samtlige Vandvæsenets udgifter, at hans ejendom udgaar af Byens assurance.

Endelig tillade vi os at tilføje, at vi have fundet det præjudicerende, saa længe det ikke ved

Justitsministeriets resolution er afgjort, om loven af 21. Mars 1873 ikke i henhold til dens § 39 bør gives anvendelse paa Vandmøllens distrikt, efter Hr. Weis's egen og Stiftamtets opfordring at indlade os i forhandling med Mølleejeren om størrelsen af et bidrag til Brandredskabers vedligeholdelse, og vi tillade os derfor, forinden saadan forhandling indledes, at andrage om, at Stiftamtet først vil indstille hovedspørgsmaalet til Justitsministeriet afgjørelse."

Endvidere vedtog man at tilstille Stiftamtet følgende skrivelse ingaaende Aarhus Mølles inddragning under Bygningsgrænsen efter lov af 30. Decbr. 1858 § 1:

"Ved behandlingen af sagen om Aarhus Vandmølles inddragen under Kjøbstadens Vandvæsen i henhold til § 39 af loven af 21. Marts 1873 er man bleven opmærksom paa, at bemeldte Vandmølle heller ikke kan antages at være inddragen under Kjøbstadens omraade efter § 1 af Bygningsloven af 30. december 1858. Ifølge Justitsministeriets paategning under 11 September 1860 paa det vedkommende kort er det nemlig apporberet; "at grænsen, indenfor hvilken bygningsloven skal være anvendelig, opfatter den del af Kjøbstadens grund nord for Mølleaaen, der indesluttet af de ved bogstaver betegnede linier," og indenfor de ved disse bogstaver betegnede linier falder Vandmøllen;

men uagtet ogsaa de dele af Vandmøllen terræn, der høre under Landjurisdiktionen, paa Matrikulkortene betegnes som "af Købstadens korder i resp. Hasle og Ring Herreder hørende til Landjurisdiktionen", og Købstadens korder jo tillige maa være Købstadens grund, saa har man dog antaget, at meningen dengang maa have været, ikke at medtage Vandmøllen, da man ikke derom har fundet nogen udtrykkelig indstilling fra Magistratens og Kommunalbestyrelsens side.

De betingelser, loven af 30. December 1858 opstiller for, at en til en Landjurisdiktion hørende grund kan inddrages indenfor den af Justitsministeriet approberede grændse for lovens omraade, forekomme os imidlertid at være tilstede, og da Vandmøllen er forandret til udelukkende at være en Dampmølle, forekommer det os, at der nu er forøget anledningen til at fremkomme med den i Bygningslovens § 1 omhandlede indstilling.

Det er vel vist nok, at Vandmøllens distrikt, inkl. den bygninger, er indesluttet af Købstadsgrund, men ikke paa alle sider af bebygget Købstadsgrund. Derimod kan det med rette siges, at Vandmøllens til Landjurisdiktionen hørende grund "strækker sig ind i Købstadens bebyggede grund", og "at de paa Landjurisdiktionen værende Bygninger danne en fortsættelse af selve Købstaden". Loven forbrer endvidere en indstilling foruden af

Kommunalbestyrelsen ogsaa af vedkommende Sogneforstaderskab. Et saadant haves for Vandmøllens vedkommende ikke. I vor anden skrivelse af D. D. om vandmøllens inddragelse under Købstaden med hensyn til Vandvæsen er nærmere udviklet dels de særlige ejendomsforhold for Vandmøllens distrikt. dels de særlige ressortforhold, navnlig i kommunal henseende, hvorunder dette med Købstaden forbundne Landstrikt lider, og vi stillader os at henvise hertil.

Men hvad vi særlig skulle fremhæve, er, at de hensyn, der ere tagne ved affattelsen af bygningsloven af 30. December 1858, navnlig til brandfare og sundhedshensyn, ogsaa bør bringes til anvendelse ved Vandmøllen. Uagtet denne ifølge restr. af 6. April 1844 er underlagt Købstadens jurisdiktion med hensyn til det offentlige Politivæsen, have dog hverken Byens Vandkommision eller Byens Sundhedskommission noget med Vandmøllen at gjøre, ligesaa lidt som hidtil Byens Bygningskommision. Saa længe Vandmøllens Bygninger væsentlig bestode af Vaaningshus med udbygninger og en Vandmølle, var faren ved at overlade Vandmøllens ejer til sig selv, at være sin egen kontrolør i Bygningshenseende, maaske ikke stor; men efter at Vandmøllen er nedlagt og forandret til en Dampmølle, tro vi ikke, at dette forhold længere bør vedvare, Han lader for tiden paa sin grund under Landjurisdiktionen, der efter Mølleaaens sænkning er bleven udvidet ved de udtørrede tidligere vandløb mellem Matr. Nr. 7 a opføre en større bygning til et Museum, og saavidt vides, er det hans hensigt at sælge en del af den udtørrede grund til almindelig bebyggelse.

Det synes os urimeligt, at der saaledes skal kunne opstaa nye bygninger i umiddelbar forbindelse med Byen, uden at Bygningskommissionen har adgang til at føre noget tilsyn med, at Bygningslovens bestemmelser fyldestgøres, og vi tillade os derfor ogsaa af den grund at andrage om, at Justitsministeriet i henhold til Bygningslovens § 1 vil afgive en bestemmelse om, at Vandmøllens distrikt inddrages indenfor den grændse, der ved Ministeriets resolution af 11. Septbr. 1860 er braget for det omraade, paa hvilket Bygningsloven af 30. Decbr. 1858 er anvendelig.

TH

Aarhus Stiftamthus."

Uddrag fra byrådsmødet den 13. januar 1876 - side 1

[Til første side](#)

(J. Nr. 4-1874)

Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 24. Decbr. 1875 angaaende Aarhus Mølle, saa lydende:

"Efter Modtagelsen af Hr. Stiftamtmandens behagelige Skrivelse af 1. Oktober d. A. angaaende det tidligere hertil indsendte Andragende, hvori Aarhus Byraad anholder om, at Aarhus Vandmølle med Tilliggende maa blive inddragen under det Omraade, for hvilket Bygningslov af 30. Decbr. 1858 er gjældende, eller, saafremt en saadan Inddragelse ikke kan finde Sted, at det da i Henhold til Lov om Brandvæsenet i Kjøbstæderne med Undtagelse af Kjøbenhavn af 21. Marts 1873 § 39 maa blive paalagt Møllen at bidrage til Kjøbstadens Brandvæsens Udgifter, skal man ved hoslagte Bilags Tilbagesendelse til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse tjenstligst meddele, at Justitsministeriet har fundet Betænkelighed ved i al Fald for Tiden at udvide Bygningslov af 30. Decbr. 1858 til ogsaa at omfatte bemeldte Bedrift, men at Ministeriet derimod i Medfør af den Samme ved sidstnævnte Lovbestemmelse tillagte Bemyndigelse herved fastsætter, at Bestemmelser i Lov af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Kjøbstæderne med Undtagelse af Kjøbenhavn fremtidig skulle komme til Anvendelse paa det omhandlede med Aarhus Kjøbstad forbundne Landdistrikt, og at det derfor vil være at fastsætte ved Overenskomst mellem Byraadet og Amsraadet, der for det omhandlede Distrikts Vedkommende træder i i Stedet for Sogneraadet, og i Tilfælde af Uenighed af Indenrigsministeriet, hvir stort et Bidrag Landdistriktet skal yde til de til Kjøbstadens Brandvæsen medgaaende Udgifter."

Man vedtog at indlede nærmere Forhandling med Amsraadet angaaende Distriktets Andel i Byens Brandvæsensudgifter. (Se Mødet 3. Febr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 3. februar 1876 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

Man vedtog og underskrev en Skrivelse til Stiftamtet Aarhus Mølle-distrikts Ansættelse i Afgift til Kjøbstadens Brandvæsen, saa lydende:

"Ved at meddele Byraadet Justitsministeriets Resolution af 24. December f. A. angaaende Aarhus Mølle-distrikts Inddragning under Byraadet til, paa Grundlag af bemeldte Resolution at indlede nye Forhandlinger med Landdistriktet om det Bidrag, samme skal betale til Kjøbstadens Brandvæsen.

Vi skulle i den Anledning, da Amsraadet ifølge bemeldte Resolution træder for det omhandlede Distrikts Vedkommende i Stedet for Sogneraadet, tillade os at udtale, at vi ikke se, at noget for bemeldte Distrikt billigere Grundlag kan findes end det, der er foreslaaet i vor Skrivelse af 29. Januar 1874, hvoraf Gjenpart følger, et Grundlag, som allerede er fastslaaet af Amsraadet i Mødet den 17. Avgust 1870 paa en Tid, da der alene var Tale om Distriktets Bidrag til Byens Udgifter "til Brandredskabers Vedligeholdelse, og som senere er fornyet ved Amsraadets Beslutning i Mødet den 22. November 1872 for Aarene 1872 til 1874.

Vi skulle derfor tillade os at foreslaa, at Aarhus Mølle-distrikt, i Henhold til § 39 i Loven af 21 Marts 1873 om Brandvæsenet i Kjøbstæderne, tilpligtes al at svare til Kjøbstadens Brandvæsens Udgifter et Bidrag efter det Forhold, hvori Distriktets Assurance staar til Kjøbstadens Assurance, og at dette Forholdstal fastsættes enten aarlig efter Branddirektøren Opgivende eller for et Tidsrum af f. Cx. 3 Aar ad Gangen". (Se Mødet 31. Avgust.)

Uddrag fra byrådsmødet den 31. august 1876 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 4-1874)

Der meddeles en Skrivelse fra Stiftamtet af 25. Avgust angaaende Aarhus Mølle-distrikts Deltagelse i Byens Udgifter til Brandvæsenet, saa lydende:

I Anledning af Byraadets Begjæring af 3. febr. d. A. om Fastsættelse af Aarhus Møllens Bidrag til Kjøbstadens Brandvæsenudgifter efter Lov 21. Marts 1873 § 39 og Justitsministeriets Skrivelse af 24. Decbr. 1875 har jeg indhentet en Erklæring fra Lodsejerne i Landdistriktet og derefter i Mødet d. 23. d. M. forelagt Sagen for Aarhus Amsraad, som maatte billige, at Bidraget bestemmes efter Forholdet mellem Byens Bygningers og Landdistriktets Bygningers Assurance, og at dette Forhold kan fastsættes

for 3 Aar ad Gangen. Hvilket jeg ikke undlader tjenstlig at meddele."

